

Xanəndə adını həmişə urvatlı saxlayan kişi

“Yaxşı ki, nəğməni dəfn etmək olmur”

sənətkar barədə mənə ha yazsan, yenə bəs eləməz. İllah da adamı varlığından qoparan, ahən-rüba kimi səni özünə çəkən səslərin qeybə çıxdığı, sənət aləmində ciğallığın, dikbaşlığın qara quruş həddinə düşdüyü vaxtda. Adi danışığında sanki nəğmə oxuyan Əbülfət bu günləri görseydi, iddiası özündən yekə "ulduzlar"ın meydan sulamasına dözdürmə görəsən? Bəlkə də ritorik sualdır, cavab birçə olmasa da.

Altmış dörd illik ömür üçün xanəndə az iş görməyib. Milli teleradiionun fondundakı lent yazıları öz yerində, neçə-neçə el

nəğmələrini sevə-sevə, sevdire-sevdire oxuyub yaşatmaq, dünəndən bu günə ötürmək mənə, ən böyük xidmətdir ustadin.

Əbülfət Şuşada doğulmuşdu. Musiqi beşiyində, nadir səslər muzeyində. Doğrudur, taleyin gərdisindən o, burada yeddi il yaşayıb. Atasının qəfil ölümü səbəbindən ailələri əvvəlcə Qaryaginə (indiki Füzuli rayonu-S.E.), dörd il sonra Ağdama köçüb. Uşaqlıqdan musiqiyə könül verib, ilk addımlarını da burada atıb. Bö-

dü. Görünür, Yaradan uşaqlığından çox əziyyətlər, məhrumiyyətlər çəkmiş bu gəncə lütfünü əsirgəməmişdi. Hələ rayonda yerli radioda oxuyub, səsi kəndləri dolaşanda Mülayim arvad neçə qürrelənmişdi, onda qala indi ola. Zarafat gəlməsin, cavankən itirdiyi ərinin, neçə deyərler, iyini balasından, ilkindən, adı dilindən düşməyən Əbülfətindən alan ana doyunca sevinəcəkdə, ürəyi dağa dönəcəkdə bundan sonra. Onun əzizləyə-əzizləyə Əbili dediyi suyuşirin oğlan illər sonra xalq artisti Əbülfət Əliyevə çevriləcəkdə. Bütün bunlara zaman lazım idi. Hələlikse o, gənclər, on səkkiz yaşında birinci kərə üzünü gördüyü Bakıya təzə-təzə isinişir. Respublika olimpiadasındakı qələbəylə başlayan tanışlığın ardından onun burada nə az, nə çox qırx altı il keçəcəyindən və bundan sonra Ağdama, Şuşaya qonaq kimi gedəcəyindən xəbərsizdir. Bir də 1944-cü ilin yazı hara, 1990-cı ilin sonu hara?

Oxuduğu "Rast" və "Zabul segah" muğamlarıyla münisflər heyətinin- Bülbülün, Xan Şuşinskiyin, Əfrasiyab Bədəlbəylinin, Səid Rüstəmovun diqqətini çəkən və az sonra sonuncunun xeyir-duası ilə ilk dəfə respublika radiosunda canlı konsert verən xanəndə tamaşaçı və dinləyiciləri birinci görüşdəcə ovsunladı. "Rast" desəgahını və "Yar bizə qonaq gələcək" xalq mahnısını qısa müddətdə iş yeri olmuş Azərbaycan radiosunda birinci çıxışında oxudu. Tarzən Məmmədəğa Muradov və

tamından doymaq olmurdu və bu gün də doydum deyən tapılmır. Xanəndə nəyi neçə çatdırmağı yaxşı bilirdi. O, ömründə bir yol səs diapazonu imkan verməyən muğamlardan, mahnılardan yapışmayıb. "Gərək oxuyan adamın sir-sifəti gərgin vəziyyətə düşməsin, səsi haracan yetir, ordan o tərəfə keçməsin" qənaəti köhnə xanəndələr kimi Əbülfət müəllimə də yad deyildi. Bu səbəbdən "Bayatı-Şiraz", "Segah", "Şur", "Humayun" oxuyub, "Şüştər"ə isə tamam-kamal girişməyib. Söz sərrafı olması və qavalla məharətlə davranması da onun üstün cəhətlərindən idi. Bir çox mahnıların ərşəyə gəlməsi, yaşaması, bayağı sözlərin dəyişdirilərək, köhnə görkəmindən çıxarılması məhz xanəndənin iştirakı ilə baş tutub. "Dinə bilmədim", "Bu qala daşlı qala", "Ay Pəri", "Endim bulaq başına", "Bülbüllər gəzər bağı", "Tel nazik" və sair dillər əzbəri olan nəğmələr ilk ifaçısından qazandığı uğurlar hesabına hələ çox yaşayacaq. Qəmli "Humayun" muğamı üstə yazılsa da, şux ovqat gətirən "Eşqimin növraqı" kimi:

**Könlüm düşdü diyar-diyar
Bir kəkliyin soracağına.
Mən yalvardım o qonmadı,
Çox yalvardım o qonmadı
Məhəbbətin budacağına.
Meyl etmədim hər gözələ,
Sədaqətim düşdü dilə.**

Təqribən on ilə yaxın opera və balet teatrında çalışan, Məcnun, Kərəm, Şah İsmayıl rollarını yaradan sənətkar musiqimizi dünyanın üç qitəsində- Avropa, Asiya və Afrikada uğurla təmsil etməyi də bacarıb. Onun 1965-ci ildə İrana qastrol zamanı Tehrandə sovetin kəshəkəş rejiminə məhəl qoymadan

**Eşq əhlini təbiət özü imtahan edib,
Məcnunu dərdi-hicr ilə, Mənsuru dar ilə.
Vahid, bu şeiri Təbrizə göndərmək istərim,
Qismət olaydı, bir görüşək Şəhriyar ilə.**

oxuması, o taylı-bu taylı həmvətənlərimizin ürəyindən xəbər verməklə yanaşı, bir növ diplomatik gediş idi.

Əbülfət Əliyev Qarabağ hadisələrinin qızıqan dövründə xəstəlik tapdı. Qara ciyərində ağrıların şiddətlənməsinin əsl səbəbinin məlum hadisələr olub-olmadığını söyləmək çətindir. Amma baş verənlərin onun rahatlığını əlindən aldığı yüz faiz demək olar. Bir vaxtlar şirin-şirin

**Gəldim Qarabağa bahar çağında,
Öpdüm, əzizlədim torpağı burda.
Hayana baxdımsa nəğməli gördüm,
Hər otu, ağacı, yarpağı burda.
Hansı obasına düşdüsə yönüm,
Çiçək sərgisiylə bəzəndi önüm.
Nənələr deyəndə, başına dönüm,
Alışdı ömrümün çırağı burda.**

Nəğməsilə dil-dil ötən, Qarabağı vəsf eləməkdən doymayan adam çətin ki, sarsılmayırdı. Sarsıldı da. 1990-cı ilin sonunda, dekabrın 27-də ömür təqvimini bədi. O gündən bu yana xanəndənin əbədiyyət ömrü başlayıb. Əbülfət səsə dönüb evlərimizi, məclislərimizi, söhbətlərimizi, sənət cəfəkeşi Mustafa Çəmənlinin kitabını, neçə-neçə qələm adamlarının yazılarını dolaşır. Və nə yaxşı ki, şair Məmməd Namazın söylədiyi kimi:

**Sevgi də əbədi deyilmiş demə,
O hansı çiçəkdir
Vaxtında olmur.
Səsini dinlədim, kövrək səsini
Yaxşı ki, nəğməni
Dəfn etmək olmur.**

Nə yaxşı...

P.S. Bu il Əbülfət Əliyevin yubileyidir. Yaşasaydı, 90 yaşını bitirəcəkdə...

Seymur Elsever
seymur_elsever@yahoo.com

Onun səsi, oxusu, mikrafon önündə oturuşu-duşu bir ayrı aləmdir. Onun səsinə başqası ilə dəyişik sala bilməzdin. Zənnimcə, aradan illər ötəcək, o səs itib-batmaq qorxusundan uzaq qalacaq, hər zaman dirilik haqqı üstündə aləmləri dolaşacaq.

Əbülfət Əliyev uşaqlığından xanəndəsidir. Yəni, gözümü açandan, ağılim kəsəndən gördüyüm sənətkarlardandı. O vədə vur-tut bir televiziya vardı. Sayca, sən deyən elə də çox olmayan xanəndələrimiz ora çıxanda, bir növ imtahan verirdilər. Mövcud qaydalara görə, indiki kimi hər əlinə mikrafon götürən ekrandan boylana, radiodan səsinə yaya bilməzdi. Düzdür, ötən əsrin 80-ci illərində ab-hava dəyişdi, sərt, cod qaydalar müəyyən dərəcədə yumşaldı. Amma bu yumşalma yaxşıdan çox, pis tərəflərlə yadda qaldı. Əfirə təsadüfi adamlar yol tapmağa başladı. Təəssüf ki, həmin adamların bir qismi indi də meydandadır. Və nəinki meydandadır, ciddi, yaşarı sənətə daxil olmayan bəstələrlə zövqümüzü korlayırlar, üstəlik az qala abrimizi da əlimizdən alırlar. Mənasız, cəfəng söhbətləri, iddiaları ilə. Lap dərinə gedib, konkret ad çəkmədən, fikrimi çatdırma və o adamların portretini azacıq da yarada bildimsə, nə gözəl. Ona görə danışmaqla düzəlməyən məsələlərə vaxt itirməyə, keçək mətəbə.

Mədəniyyət tariximizdə yeri olan sənətkarlarla bağlı yazılarımdan birini səsi ana laylası kimi şirin Əbülfət Əliyevə həsr etmək istəyirəm təsadüfi deyil. Ruhumuza su çiləyəcək səsdən, oxudan danışmağa hər gün, hər saat ehtiyac duyduğum üçün.

Xanəndə adını həmişə urvatlı saxlayan bu kişi ilə bağlı ürəyimdə, dilimdə çox sözlər var. Sanki özümü seçim qarşısında hiss etdiyimdən haradan, nədən başlayacağımı beynimdə vuruşdururam. Həyatda üz-üzə dayanıb birçə kəlmə belə kəsməsəm də, səsinə, avazına heyran qaldığım, illərdən bəri ifası ilə zövqümüzü oxşayan Əbülfət Əliyevin ünvanına nə deyəsən ki, yerinə düşə... Hələ sağlığında böyük sevgiyə, dərin ehtirama və yüksək dövlət qiymətinə layiq görülmüş bir

yük Vətən müharibəsi illərində yeniyetməliyinə baxmayaraq, o da bacardığı işin qulpundan yapışıb. Səsinə və qavalına güvənən Əbülfət "silahının" sayəsində bütün Ağdam camaatını feyziyab eləyib. Tay-tuşları - özü kimi istedadlı, sonradan adı tarixə düşəcək, şöhrətli alim Xudu Məmmədov və unudulmaz kaman ifaçısı Elman Bədəlovla dostluğu da həmin illərdən başlayıb. Saatlarla Xanın, Zülfünün, Bülbülün vallarını dinləməkdən doymayan gənc xanəndə əvvəl-əvvəl onların ifalarından bəhrələniş. Amma qısa vaxtda öz yolunu tapıb, püxtələşib. Və bunun nəticəsi olaraq, on doqquz yaşında istedadlı Ağdam hüduqlarını aşaraq Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasına gəlib çatdı. O vədə filarmoniyaya say-seçmə sənətkarların həsədlə baxdığı musiqi məbədi idi. Barmaqla sayılan solistlərin sırasına düşmək tanrıdan gələn xoşbəxtlik sayılır

kaman ustası Hafiz Mirzəliyevin müşayiətilə. Uzun illər ərzində repertuarı kimi, müşayiətçilər də çox dəyişdi. Qurban Pirimov, Bəhrəm Mansurov, Sərvər İbrahimov, Əhsən Dadaşov, Həbib Bayramov, Qılman Salahov, Həbib Əliyev, Elman Bədəlov, Fərhad Dadaşov, Tələt Bakıxanov və başqaları ilə səhnədə, radio-televiziya, el şənliklərində çalılıb-çağırdı.

Ağdamdan Bakıya gelişində Qarabağ məclislərində çox oxunan "Ay bülbüllər", "Kime yalvarım", "Uca barıdan aşaram mən", "Stəkanın deşilsin", "Uca dağlar" və sair mahnıları ifa etməklə, yetərincə tamaşaçı toplayan xanəndə dinclik nə olduğunu bilmədi. Oxuduqlarının siyahısı günbəgün genişləndi. Xalq və bəstəkar mahnıları, muğam və təsniflər Əbülfət səsinin, guşəxanlığının sayəsində su kimi dumdu, bal tək şirəli, qaymaqlı şəkildə düşürdü. Onun oxuduqlarının dad-